

УДК 338.2:069.003

*О. Ю. Бєленкова,
к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки будівництва,
Київський національний університет будівництва і архітектури*

СУТНІСТЬ ОПЕРАТИВНОГО КОНТОРОЛІНГУ ТА ЙОГО РОЛЬ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

*О. Yu. Bielienskova,
Ph.D., Associate Professor, Associate Professor, Department of Construction Economics,
Kyiv National University of Construction and Architecture*

THE CONTENT OF OPERATIONAL CONTROLLING AND ITS ROLE AT MANAGEMENT ENTERPRISE

У статті проведений аналіз різних підходів до понять «контролінг», «оперативний контролінг» визначено роль оперативного контролінгу в досягненні поточних управлінських завдань, забезпечення рентабельності виробничої діяльності та поточної платоспроможності, а також у забезпеченні ефективності функціонування будівельного підприємства.

The article analyzes various approaches to the concepts of "controlling", "operational control", the role of operational control in the achievement of current managerial tasks, ensuring the profitability of production activity and the current solvency, as well as ensuring the efficient functioning of the construction company.

Ключові слова: *будівництво, контролінг, оперативний контролінг, методи оперативного контролінгу, будівельне підприємство.*

Key words: *construction, controlling, operational control, operational control methods, construction company.*

Постановка проблеми. Проблема забезпечення ефективності оперативної діяльності будівельних підприємств останнім часом постає особливо гостро у зв'язку зі значною стохастичністю навколишнього середовища, яка унеможливує здійснення стратегічного планування. Вдалі оперативні кроки здатні значно послабити наслідки невдалих стратегічних рішень, а у разі неможливості здійснення стратегічного планування, залишаються практично єдиним реально діючим інструментарієм. Тому у даний час керівництву будівельних підприємств необхідно звертати увагу на методи оперативного управління, як практично єдиний надійний спосіб підвищення ефективності виробничої діяльності, одним із яких є контролінг.

Як в Україні так і за кордоном опубліковано багато досліджень, що присвячені визначенню сутності оперативного і стратегічного контролінгу, класифікації їх методів, оцінці головних переваг кожного методу в стратегічній перспективі та під час поточної діяльності, особливостям її оцінки на рівні різних підприємств, галузей, країн, регіонів.

Метою статті є визначення сутності контролінгу, аналіз різноманітних підходів до поняття «оперативний контролінг» та визначення власного трактування, а також узагальнення методів оперативного контролінгу діяльності будівельного підприємства з урахуванням галузевих особливостей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі використання контролінгу в якості інструменту підвищення ефективності діяльності підприємства розглянуто в працях Ж.Л. Уляшевої [1], А.А. Пилипенко, І.П. Отенко [2], М.М. Аксентюка [3], В. Г. Маргосової, Р. Г. Рогового, В. В. Виговської [4], Пушкаря М.С. [5], Івахненкова С.В. [6] та інших. Більшість робіт присвячено різним напрямам застосування системи контролінгу на підприємствах різних галузей, розмірів, форм управління. Незважаючи на велику кількість праць, в економічній літературі достатньо мало уваги приділяється методичному інструментарію оперативного контролінгу.

Контролінг у якості інструментарію підвищення ефективності оперативної діяльності будівельного підприємства розглядали Верхоглядова Н.І., Гойко А.Ф., Ізмайлова К.В., Рижакова Г.М., Стеценко С.П., Федосова О.В., Федоренко В.Г.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз літературних джерел, присвячених використанню контролінгу, як інструменту для підвищення ефективності управління усіма сферами діяльності підприємств, дозволив визначити, що на даний час не існує загального підходу до визначення цієї категорії, також, часто зустрічається ототожнення цього поняття з поняттями «контроль», «оперативний облік» тощо.

Пушкар М.С. надає визначення контролінгу як «системи спрямованої на ефективне коригування і синтезування управлінських рішень, націлених на досягнення кінцевих цілей підприємства» [5, С.191]

Івахненков С.В. [6, с.95] приводить наступне визначення «Інтегрована підсистема прийняття управлінських рішень щодо пріоритетних напрямків фінансової діяльності підприємства, яка базується на комплексному аналізі даних бухгалтерського обліку, внутрішнього контролю та передбачає узгодження (інтеграцію) фінансових аспектів функціонування усіх підрозділів підприємства».

Огляд існуючих визначень категорії «оперативний контролінг» показав, що сьогодні не існує єдиного підходу до розуміння цього поняття. Можна зробити висновок, що більшість авторів розрізняють категорії «стратегічний контролінг» та «оперативний контролінг», визначаючи їх як окремі поняття, що мають свою методологічну базу, функціональне наповнення та принципово відрізняються за цільовою направленістю. При цьому цільовими орієнтирами для оперативного контролінгу є забезпечення рентабельної діяльності підприємства протягом операційного циклу та забезпечення достатнього рівня платоспроможності для здійснення оперативної діяльності в запланованому обсязі. Тоді як для стратегічного контролінгу цільовими орієнтирами є довгострокові цілі підприємства, наприклад – збільшення ринкової частки, впровадження нової продукції або напрямку діяльності, запобігання банкрутству тощо.

Якщо *контролінг можна визначити як принципово нову концепцію управління підприємством, спрямовану на забезпечення його діяльності через оптимізацію функцій управління*, то *оперативний контролінг – це система регулювання витрат і результатів діяльності підприємства, спрямована на оптимізацію його поточної діяльності*.

Так як оперативний контролінг орієнтований на короткострокові результати та може бути представлений як система засобів і методів, спрямованих на досягнення ефективності оперативної діяльності підприємства, то його методологічна база суттєво відрізняється від інструментарію стратегічного контролінгу. Типовими методами оперативного контролінгу є методи аналізу беззбитковості, формування групи контрольних показників, контроль «за відхиленнями», аналіз тріади «обсяг-витрати-прибуток» тощо (рис.1)..

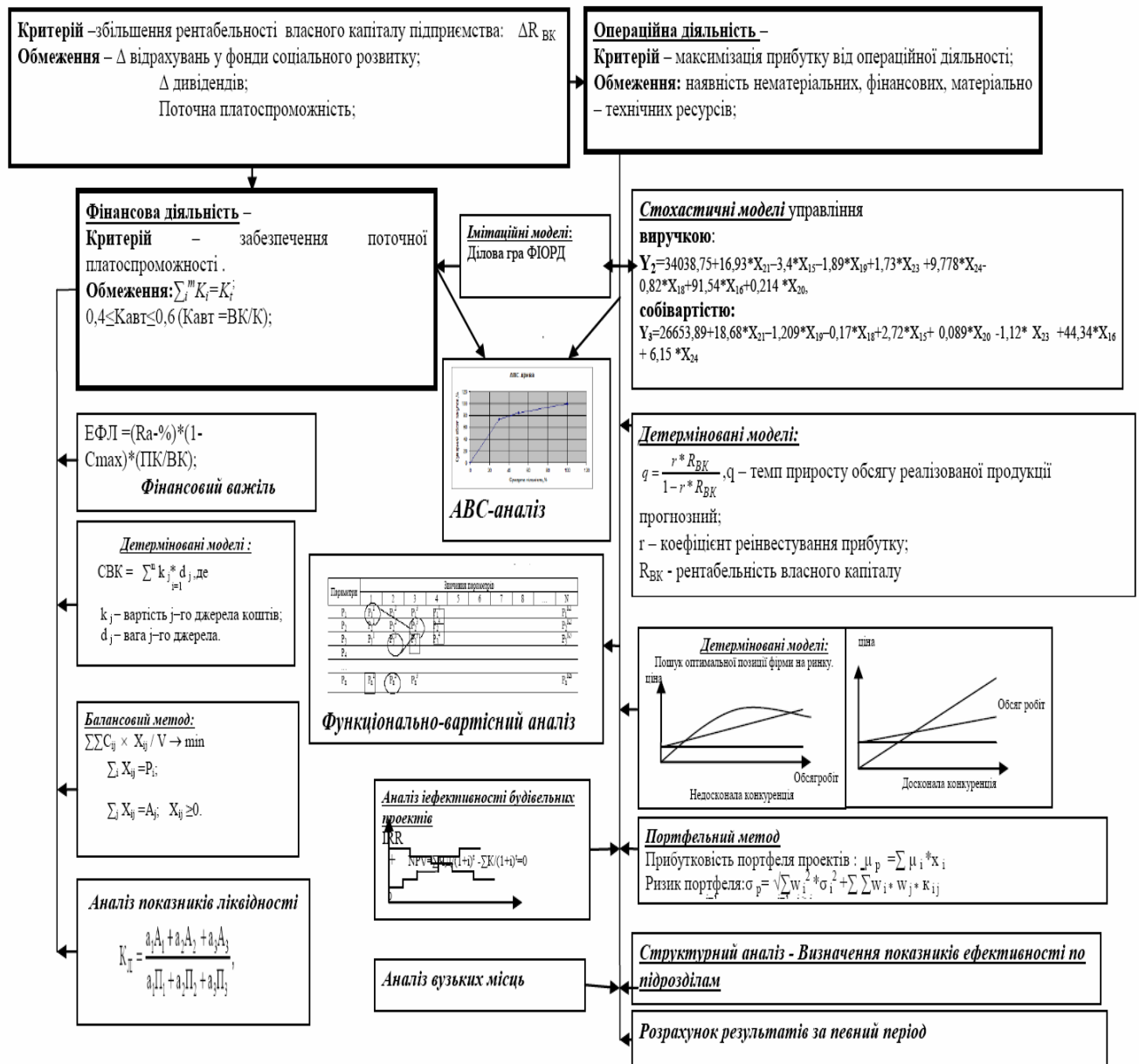

Рис. 1.

Існуючі методики та прийоми оперативного контролінгу включені в єдину систему, наведений перелік не є вичерпним і може бути доповнений методами, доцільність яких визначається виходячи з кожної конкретної ситуації операційної діяльності будівельного підприємства.

Окрім відомих методів і моделей з управління фінансовою, інвестиційною та операційною діяльністю, приймається метод фірми Дюпон, який об'єднує в собі всі три напрямки діяльності. Використання наведених моделей сприятиме підвищенню ефективності управління витратами, прибутком, матеріальними потоками, бізнес процесами та іншими ключовими параметрами операційної діяльності будівельного підприємства.

Висновки: Проведений аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду в області забезпечення ефективності підприємства показав, що у даний час інструментарій оперативного управління має надзвичайно важливе значення, у зв'язку зі значною стохастичністю навколишнього середовища, яка перешкоджає якісному стратегічному плануванню. Серед існуючих методів управління ефективністю операційної діяльності будівельних підприємств одним із найбільш перспективних є оперативний контролінг, який пропонується визначати як систему регулювання витрат і результатів діяльності підприємства, спрямовану на оптимізацію його поточної діяльності. У даний час не існує єдиного підходу до визначення понять «контролінг» та «оперативний контролінг». Використання сучасної методологічної бази дозволить найкращим чином використовувати потенціал контролінгу для забезпечення ефективності діяльності будівельних підприємств.

Література.

1. Уляшева Ж. Контроллинг в компании: методические проблемы / Ж. Уляшева // Проблемы теории и практики управления. – 2008. – № 8. – С. 67–72.
2. Пилипенко А. А., Отенко І. П. Організація обліку і контролю : підручник / А. А. Пилипенко, І. П. Отенко. – Х. : ІНЖЕК, 2005 – 424 с.
3. Аксентюк М. М. Концептуалізація контролінгу як елементу інноваційних процесів у менеджменті агропромислових формувань / М. М. Аксентюк // Проблеми науки. – 2009. – № 12. – С. 30–34.
4. Маргосова В. Г., Роговий Р. Г., Виговська В. В. Організаційно- інформаційне забезпечення фінансового контролінгу системи управління оборотним капіталом / В. Г. Маргосова, Р. Г. Роговий, В. В. Виговська // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №2 (92). – С. 167–175.
5. Пушкар М.С. Контролінг – інформаційна підсистема стратегічного менеджменту / М.С. Пушкар, Р.М. Пушкар – Тернопіль: Карт – бланш, 2004. – 370 с.
6. Івахненко С.В. Фінансовий контролінг: методи та інформаційні технології / С.В. Івахненко, О.В. Мелих. – К. : Знання, 2009. – 319 с.
7. Верхоглядова Н. І. Систематизація сучасних наукових підходів до управління стійкістю функціонування підприємства / Н. І. Верхоглядова, І.В. Кононова // Регіональний збірник наукових праць з економіки «ПРОМЕТЕЙ» № 1(34), 2011-С.108-112
8. Беленкова О.Ю. Приріст власного капіталу як критерій розвитку будівельного підприємства / О. Ю. Беленкова // Інвестиції: практика та досвід – 2008. - № 3 (лютий) – С.88 - 94.
9. Ізмайлова К.В. Імітаційне моделювання розвитку будівельного підприємства [Електронний ресурс] / К. В. Ізмайлова, О. Ю. Беленкова // Проблеми системного підходу в економіці. – 2007. – вип.4.– Режим доступу: [http : // www. nbuv. gov. ua/ e-journals / PSPE/2007-3/Belenkova_307.htm](http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/PSPE/2007-3/Belenkova_307.htm)
10. Ізмайлова К. В. Вплив грошового потоку на фінансові результати діяльності будівельних організацій / К. В. Ізмайлова, О. Ю. Беленкова // Науковий вісник Державної академії статистики, обліку та аудиту. – 2006. – № 1(10). – С.88 – 94.

References.

1. Uliasheva, Zh.(2008), “Controlling in the company: methodological problems”, *Problemy teorii i praktiki upravleniya*, vol. 8, pp. 67–72.
2. Pylypenko, A.A. and Otenko, I.P. (2005), *Orhanizatsiia obliku i kontroliu* [Organization of accounting and control], INZhEK, Kharkiv, Ukraine.
3. Aksentiuk, M.M. (2009), “ Conceptualization of controlling as an element of innovative processes in the management of agro-industrial formations”, *Problemy nauky*, vol. 12, pp. 30–34.
4. Marhosova, V.H., Rohovyi, R.H. and Vyhovska, V.V. (2009), “Organizational and informational support of financial control of the working capital management system”, *Aktualni problemy ekonomiky*, vol. 2(92), pp. 167–175.
5. Pushkar, M.S. and Pushkar, R.M. (2004), *Kontrolinh* [Controlling], Znannia, Ternopil, Ukraine.
6. Ivakhnenkov, S.V. and Melykh, O.V. (2009), *Finansovyi kontrolinh: metody ta informatsiini tekhnolohii* [Financial Controlling: Methods and Information Technologies], Znannia, Kyiv, Ukraine.
7. Verkhoglyadova, N.I. and Kononov, I.V. (2011), “Systematics modern scientific approaches to the management of resistant operation of the business”, *Regional collection of papers on economics "Prometheus"*, vol. 1 (34), pp.108-112.
8. Bielenkova, O.Y. (2008), “Increase in equity as a criterion of construction enterprise”, *Investitsiyi: Practica ta Dosvid*, vol. 3, p.88 - 94.
9. Izmailova, K.V. and Bielenkova, O.Y. (2007), “Simulation of construction enterprises”, Problems of a systematic approach to the economy [Online], vol. 4, available at: [http: www.nbuv.gov.ua/ e-journals /PSPE/2007-3/Belenkova_307.htm](http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/PSPE/2007-3/Belenkova_307.htm) (Accessed 4 Aug 2017).
10. Izmailova, K.V. and Bielenkova, O.Y. (2006), “The influence of cash flow on the financial performance of construction companies”, *Scientific Bulletin of the State Academy of Statistics, Accounting and Auditing*, vol. 1 (10), pp.88 - 94.

Стаття надійшла до редакції 18.04.2018 р.